

Ngày soạn: 15/8

Tiết 1, 2

ÔN TẬP CÁCH VIẾT ĐOẠN VĂN

I. MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

- Giúp học sinh biết được đặc điểm của đoạn văn
- Thế nào là câu chủ đề
- Biết vận dụng viết đoạn văn theo yêu cầu

II. NỘI DUNG, TIẾN TRÌNH TIẾT HỌC

A. LÝ THUYẾT

1. Khái niệm:

- Là 1 phần của văn bản, gồm 1 số câu văn hợp lại để diễn đạt một nội dung trọn vẹn.
- Đoạn văn mở đầu từ chỗ viết hoa thụt lùi đầu dòng cho đến dấu chấm xuống dòng ngắt đoạn.

2. Cấu tạo: Đoạn văn thường có từ ngữ chủ đề và câu chủ đề:

- **Từ ngữ chủ đề** dùng làm đề mục hoặc các từ ngữ được lặp lại nhiều lần (đại từ, chỉ từ, các từ đồng nghĩa...) nhằm duy trì đối tượng được biểu đạt.
- **Câu chủ đề** mang nội dung khái quát, thường đủ hai thành phần chính, thường đứng ở đầu hoặc cuối đoạn văn.
- **Các câu trong đoạn văn** có nhiệm vụ triển khai và làm sáng tỏ chủ đề.
  - + Các câu khai triển được thực hiện bằng các thao tác giải thích, chứng minh, phân tích, bình luận, có thể kèm theo nhận xét, đánh giá,...

3. Các mô hình kết cấu đoạn văn:

- Phép diễn dịch:

- + Câu chủ đề nằm ở đầu đoạn nhằm định hướng nội dung chuẩn bị khai triển.
- + Các câu sau làm rõ chủ đề, nội dung.

- Phép quy nạp:

- + Câu chủ đề nằm ở cuối đoạn nhằm kếp lại nội dung.
- + Đoạn văn trình bày từ ý nhỏ đến ý lớn, từ chi tiết đến khái quát.

- Phép song hành:

- + Không có câu chủ đề. Các câu trong đoạn triển khai các ý song song nhau, không ý nào bao trùm ý nào.
- + Mỗi câu trong đoạn nói về 1 khía cạnh của chủ đề. Các câu trong đoạn văn cùng hướng về 1 nội dung.

VD: đoạn giới thiệu tác giả.

- Tổng phân hợp:

- + Câu chủ đề nằm ở đầu và cuối.
- + Là đoạn phối hợp giữa phép diễn dịch và quy nạp.
- + Câu MĐ: nêu ý khái quát bậc 1.
- + Câu tiếp: Triển khai cụ thể ý khái quát.
- + Câu Chốt: Khái quát bậc 2 mang ý nâng cao, mở rộng.

Tự chọn ngữ văn 9

- **Móc xích:** câu sau nối với câu trước bằng việc lặp lại 1 vài từ ngữ có ở câu trước vào câu sau.

+ Có thể có hoặc không có câu chủ đề.

4.Đề tài:hiện thực được nói tới trong văn bản.

5.Chủ đề: là đối tượng, là vấn đề chính mà văn bản biểu đạt.là điều mà người viết muốn qua tự sự, bàn luận dẫn dắt người đọc nắm được.

(suy nghĩ, tình cảm, quan điểm)

+ văn MT: cảnh, người, vật....

+ thuyết minh: đối tượng cần thuyết minh..

+ Nghị luận: tư tưởng, quan niệm. của người viết về vấn đề cần bàn bạc.

- Trong văn bản, chủ đề cần thống nhất.

+ND: Xác định được đối tượng phản ánh, cần có chủ định của người viết (bày tỏ ý kiến, quan niệm, cảm xúc nhằm tác động đến người đọc về nhận thức, tình cảm, hành động).

Mọi chi tiết trong văn bản đề trực tiếp hay gián tiếp thể hiện chủ đề này.

+Cấu trúc hình thức: tiêu đề, sự sắp xếp các mục, lời văn – từ ngữ, cấu trúc ngữ pháp, từ then chốt được lặp đi, lặp lại.

VD:Đề tài cần nói đến: Môi trường

a.Văn nghị luận: Vấn đề bàn bạc – lí trí

Chủ đề: Bảo vệ môi trường là bảo vệ cuộc sống xung quanh ta.

b. Văn tự sự, miêu tả, biểu cảm: tình cảm

Chủ đề: Hãy cứu lấy những đàn cá ven sông.

B.LUYỆN TẬP

BT 1: Đọc kĩ đoạn văn sau và trả lời câu hỏi.

“Người ta nói “đây là bàn chân vất vả”. Những ngón chân của bố khum khum, lúc nào cũng như bám vào đất để khỏi trơn ngã. Gan bàn chân bao giờ cũng xám xịt và lở rỗ, bao giờ cũng khuyết một miếng, không đầy đặn như gan bàn chân người khác. Mu bàn chân mốc trắng, bong da từng bãi, lại có nốt lấm tấm. Đêm nào bố cũng ngâm nước nóng hòa muối, gãi lấy gãi để rồi xỏ vào đôi guốc mộc. Khi ngủ bố rên, rên vì đau mình, nhưng cũng rên vì nhức chân.”

a.Nội dung của đoạn văn là gì? Nó được thể hiện trong câu văn nào? Em hãy dựa vào nội dung để đặt tiêu đề cho đoạn văn?

b.Hãy tìm những từ ngữ trong đoạn văn làm rõ chủ đề tạo sự liên kết, mạch lạc cho đoạn văn?

c. Dựa vào vị trí của câu chủ đề, cho biết đoạn văn trên được trình bày theo mô hình nào?

BT 2: Hãy cho biết các đoạn văn sau được diễn đạt theo mô hình nào?

a. Mưa đã ngớt. Trời rạng dần. Mấy con chim chào mào từ hốc cây nào đó bay ra hót râm ran. Mưa tạnh. Phía đông một mảng trời trong vắt. Mặt trời ló ra, chói lọi trên những vòm lá bưởi lấp lánh. (Ngữ văn 8)

b. Trăng đã vào thơ Bác với nhiều bài thơ thuộc những thời kì khác nhau. Trăng là ánh sáng, là hạnh phúc, là thanh bình, là ước mơ, là niềm an ủi, là người bạn tâm tình của Bác. Ánh trăng làm cho cái đẹp của cảnh vật trở nên êm đềm, sâu sắc, làm cho cảm nghĩ của con người thêm thâm trầm, trong trẻo. Trong thơ Bác, ánh trăng luôn tràn đầy.

Tự chọn ngữ văn 9

c. Trần Đăng Khoa rất biết yêu thương. Em thương bác đẩy xe bò “Mồ hôi ướt lưng, căng sợi dây thừng”, chở vôi cát về xây trường học, và mời bác về nhà mình... Em thương thầy giáo một hôm trời mưa, đường trơn bị ngã cho nên dân làng bèn đắp lại đường. (Xuân Diệu)

d. Đọc thơ Nguyễn Trãi, nhiều người đọc khó mà biết có đúng thơ Nguyễn Trãi không. Đúng là thơ Nguyễn Trãi rồi thì cũng không phải là dễ hiểu đúng. Lại có khi chữ hiểu đúng, câu hiểu đúng mà toàn bài không hiểu. Không hiểu vì không biết chắc bài thơ được viết ra lúc nào trong cuộc đời chìm nổi của Nguyễn Trãi. Bởi cũng một bài thơ nếu viết năm 1420 thì có một ý nghĩa, nếu viết năm 1430 thì ý nghĩa khác hẳn. (Hoài Thanh)

e. Thế đấy, biển luôn thay đổi tùy theo màu sắc mây trời. Trời xanh thẳm, biển cũng xanh thẳm, như dâng cao lên, chắc nịch. Trời rải mây trắng nhạt, biển mơ màng dịu hơi sương. Trời âm u mây mưa, biển xám xịt nặng nề. Trời ảm ảm đông gió, biển đục ngầu giận dữ... Như một con người biết buồn vui, biển lúc tẻ nhạt, lạnh lùng, lúc sôi nổi, hả hê, lúc đăm chiêu, gắt gỏng. (Vũ Tú Nam)

BT 3: Cho câu chủ đề: “Lịch sử ta đã có nhiều cuộc kháng chiến vĩ đại chứng tỏ tinh thần yêu nước của dân ta”. Hãy viết 1 đoạn văn theo cách diễn dịch. Sau đó, hãy biến đổi đoạn văn đó thành đoạn quy nạp.

ĐỊNH HƯỚNG TRẢ LỜI

BT 1: a. Nội dung đoạn văn: Vừa miêu tả bàn chân bố vừa bộc lộ tình cảm thương xót, biết ơn sự hy sinh thầm lặng của bố.

.- **Câu chủ đề** là câu 1.

-**Đặt tiêu đề:** Bàn chân vất vả.

PTBD: Miêu tả kết hợp biểu cảm.

b. Câu 1: bàn chân – vất vả.

Câu 2: ngón chân – khum khum

Câu 3: Gan bàn chân - xám xịt, lở rỗ,...

Câu 4: Mu bàn chân – mốc trắng, bong da, nốt... Câu 5: ngâm, gãi, xỏ vào đôi guốc.

Câu 6: nhức chân.

c. Cách liên kết đoạn: diễn dịch (câu chủ đề, các câu phân tích)

BT 2:

a. Song hành. không có câu chủ đề. Các câu trong đoạn cùng nói về 1 nội dung: miêu tả cảnh thiên nhiên.

b. Quy nạp. Đoạn quy nạp, nói về ánh trăng trong thơ Bác. Câu CD ở cuối.

c. Diễn dịch.

d. móc xích

e. Tổng phân hợp.

BT 3

“Lịch sử ta đã có nhiều cuộc kháng chiến vĩ đại chứng tỏ tinh thần yêu nước của dân ta”.

- Từ xưa, khi giặc Ân sang xâm lược nước ta, ...

- Khi quân Nguyên Mông,.. vua tôi nhà Trần...

- Và khi TDP, ĐQ Mĩ từ già đến trẻ,....

- **đề tài:** lòng yêu nước - **Chủ đề:** ca ngợi lòng yêu nước trong lịch sử dân tộc.

